

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
И
Б
Л
О
Г

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 10.

У Новом Саду, 31. маја 1908.

Год. I.

САДРЖАЈ: Наше учитељске школе. — Примери за проучавање ђака, од др. П. Радосављевића. — Вокална музика од Л. Терзиног. — Школа и настава: Буџет минист. просвете. — Учитељство: Конгрес словенског учитељства у Прагу. — Срби учитељи на конгресу у Прагу. — Скупштина немачког учитељског удружења. — Из школ. самоуправа: Школека Уредба. — Срески учитељски зборови: Седница темишварског учит. збора. — Практичне обраде: Година и годишња доба. — Извештај о школама у епарх. темишварској. — Листак: Из учитељских писама. — Белешке.

Наше учитељске школе.

I.

У прошлом броју „Школ. Гласника“ донели смо чланак о учитељским школама, што је изишао у ускршњем броју „Србобрана.“ У том чланку пуно је тешких замерака, но на жалост, с неком изнимком, све су те замерке истините.

Као резултат свих приговора излази, да је на учитељској школи кривица због свију оних неправилности, које још увек постоје и сметају развоју школе и народне просвете. Нема сумње да у томе треба тражити један важан узрок нашем школском застоју, али ако се тим узроцима стану тражити основни почетци, онда ту неће бити на првом месту погрешка учитељских школа, јер какве смо их ми створили, онаке су.

Све наше школство носи још увек обележје, да је „школа сестра цркви“; под утицајем тих сродничких веза, школа и мада и средња и виша, мора да рачуна са извесним обзирима. А како са судбином наших школа увек управљају или клерикални духови, или они који мисле да су неког напреднијег правца, а у ствари их води по неки клерикални дух, то није чудо да се школа оставља увек у потчињеном положају.

Но самим природним развојем људског друштва, данас су задаће оба поменутог чиниоца промењене. Некад је просвета потицала из цркве, управо настава је била усредсређена у религији. Другим временом

и развојем друштва, настава је стала на самостално поље и религија је постала помагач њен. Данас се с тим мора бити на чисто и не стављати наставу у службу религије, него религију у службу наставе.

Но невоља је, што ни у пређашња, па ни стара времена, није значај тога рада схваћен правилно. Са религијом идентификовао се клерикализам и тај је сметао не само просвети у ширем смислу, него и самом унапређењу религије. Он и данас смета и ако је знатно ослабљен.

С овим чињеницама мора се бити на чисто, па ће нам бити јасно, зашто су наше учитељске школе још увек на неправилном становишту у вршењу своје задаће.

У нашим учитељским школама још увек је тежиште, у спреми учитеља за црквену службу, за то се и може догодити да младић, који је иначе врло добар у науци, а слаб у појању, не добије оспособљење учитељско, као што је то и прошле године било. Овај крајњи несмисло, изгледа да је већ и позваним чиниоцима сазрео за реформу, јер је баш у томе прошле године покушао главни школски референт неки правилнији излаз, али док се у томе одлучно не поступи неће бити потпуно правилна излаза.

Први корак био би, дакле, да се учитељска школа еманципује од тог клерикалног духа. Ма какве напредне мере да се прихвате, неће бити стварна успеха, док

се учитељска школа не постави на самосталан положај. Но борбу за њен самосталан положај позвани су да воде осим учитеља, на првом месту, баш сами професори учитељских школа. Представник клерикалног правца у учитељској школи, заступао је свој правац и није дао прићи му близо, све до год је могао мицати у управи учитељске школе. Ако његови наследници нису његова правца наследници, дужност им је да у корист самог завода и у име свог угледа, развију рад на реформи учитељских школа. Но такав рад захтева много спреме, много самостална погледа, много слободнија времена и не оптерећености у наставничком раду. У исто доба захтева и од меродавних фактора предусретљивости таком раду, захтева да се једном преставе са ситним, личним, једностраним обзирима. Може ли то да буде у нас? До сад се показало да не може, јер је ретко било да се општа сврха није жртвовала, тим једностраним обзирима.

У таким приликама ко ће да васпита нараштај учитељски, који би био слободан, одушевљен за просветне идеале, енергичан у раду. О спреми да и не говоримо, јер нараштај учитељски, који би био слободан, одушевљен и енергичан, све и да је мање стручно спреман, нашао би извора да допуни тај недостатак. Тако недостатно оружје младих ступа у кругове људског друштва, понајчешће такве, који и не помишљају да га даље култивирају, него напротив иду за тим да га навикну на онакав живот каквим они живе. С којим правом се онда може тражити од таког представника учитељског, да буде идеалан пример школског и народног просветног радника? Та око њега се мора лепим ићи, да се изнова задобија, за свој позив. А сви они којима је за даћа да га задобијају, раде сасвим нешто обртно. Нашим неспесним школским уређењем, већ на првом његовом кораку срета га месна „школска власт“, која примитивним схватањем својег позива, скоро редовно изазива и у увиђавнијих и сталоженијих школских радника отуђивање од себе и од ових идеала, који треба да су излазна тачка учитељу. Није много боље ни на даљим степенима, јер свугде се увек и у најви-

шем тенору истиче само власт, па власт. За ово не треба бољих и јачих доказа, него само разгледати рад позваних школских фактора. Од почетка до краја, ту је свугде скоро искључиво само суд и администрација и то најобичније врсте. А за време оног необузданог клерикализма Анђелићевског није било ни ваљане администрације, јер њему је ишло у прилог да школско уређење као и она остала, доведе до апсурдума. Не може се рећи, да тај дух и данас неограничено господари, али се не може рећи ни да слободоумље шири своја крила, јер истаћи само начело унапређења просвете, наставе, а око извјеша његова обилазити на далеко, то је и онда скоро ништа, ако се и све могуће околности узму у обзир.

И тако, пре него што се изрече резултат, да наше учитељске школе и њихови професори не ваљају, да не ваљају учитељи и њихова спрема и рад, мора се прво истаћи она нездрава атмосфера у којој се све то развија и живи. Годинама се тражило од учитеља да „са слаткоцјенијем“ „сазидава“ народ, а у школи како било, затим се тражило да учитељ „ради у народу“ (знамо сви како,) а у школи опет како било. И кад учитељи у низу многих година, сами својом иницијативом почеше тражити реформе, не у личау своју корист него у опћу просветну корист, њима се или није дало, или им се приговарало да су то њихове личне и сталешке амбиције. За велики део неправилности не могу учитељи понети одговорност, и не могу се назвати необразовани и некултурни, а колико су учитељи мирни и покорни, види се по томе, што су против сваког назадњаштва у нашим автономним стварима, учитељи увек били први и најжешћи борци. А што се њихови захтеви у корист унапређења школе и просвете, нису никако или тек као од беде прихватили, није и опет на учитељима одговорност, него на друштву нашем, које, је учитеље увек тражило и обећавало им много у корист тражбина за унапређење школа и учитељског положаја али обично је слабо што давало. А и кад је давало, увек је имало пред очима сваки обзир пре, него обзир према стварном напретку школе и учитељства.

Ено доказа томе и у најновијем груписању рада за расправу у идућем народном сабору: Школска Уредба се и не спомиње. У дугом низу година, у њој се много што шта није ви извело, а много што шта ни допунило, као што се при њену стварању ставило у изглед. А да се учитељима дало да раде, они би многе недостатке попунили, многе неправилности поправили, јер учитељи најбоље знају шта се може извести, а шта не може, шта треба нашим школама, а шта не треба. Тиме, што се по некад узимао по неки учитељ, да у којој „вишој власти“ и учитељи буду заступљени, није још ништа учињено у корист школе и просвете, и неће све дотле бити учињено, до год се непозвани и неупуњени људи буду утицали тамо где им није место, па ма они иначе били и из редова наше најбоље интелигенције. У томе се у нас од увек грешило па греша и сад а грешили су подједнако и они, који су обележени били као назадни, а тако и они који су истицали своју напредност.

Но мора се признати, да ни најнапредније идеје и тежње, ма их и учитељи доносили у појединим извршним школским круговима, не би могле створити знатнија дела, ако се тим нашим вишим школским форумима, не даду једном одрешене руке, и ако се поједини школски одсеци од месног, па до највишег, не ослободе турства административних одсека, особито у финансијским стварима. А ту је и опет посреди оно напред поменуто сестринство, под којим школа не види никакве стварне користи по себе, него сноси судбину као трпљен члан једне заједнице.

Па није то сзмо у нас тако и у нашим уским автономним границима. Јаке и простране државе не могу тога стања да се ослободе. Народ, који стоје на угледној висини просвећености, с тешком муком могу да извојују школину животу шири видокруг. А наша је погрешка у толико тежа, што ми то све видимо, и поред све тежње да унапредимо своју школу и просвету, неможемо да прихватимо многу добру ствар само за то, што она већ није негде широм прихваћена. Ми не онажамо,

да је у тим великим просвећеним народима, теже духове сложити за неку добру идеју, јер их је много више и разноврснији су, него што је то у нас случај. И тако поводећи се увек за другим, ми не идемо напред, него стојимо и чекамо срећу да сама дође. Та неодлучност смета нам у свима нашим пословима, а како је просветни рад, најважнији рад од којег зависи и све друго напредовање, то излази да ми у опште, немамо услова за напредак. Овакав резултат у процењивању нас самих и наших прилика, обично доводи дотле, да прекрхемо сламку и изречемо коначан суд: У нас ништа не ваља! Тај тенор се чује и у поменутом „Србобр.“ чланку. Таким пресуђивањем не ствара се могућност, да се да полета бољем и напреднијем раду, напротив угушује се и оно мало добра што га има. Правилније би било, да се пође другим путем. Ми држимо, да треба и нашу просветну ствар, да узме у своје руке једно коло спремних и позваних људи, као што је привредну ствар прихватило једно коло људи. И кад тако једно коло људи, постави себи извесну задаћу и развије свој утицај делом, речју и писмом, биће од така рада стварна успеха, па и они који данас дишу једнострано, подлећи ће јаком просветном покрету и напустити своје личне или страначке амбиције. Можда у томе и лежи узрок нашем знатном просветном застоју, што све чекамо од власти и извршних органа да створе, а приватном иницијативом ништа не покушавамо. Међутим осведочена је ствар, колико приватном иницијативом постигоше и постижу, баш те просвећене западне државе које често узимамо за узор.

Н.

Примери за проучавање ђака.

(Практичке упуте за учитеље).

Dr. phil. Паја Радосављевић, fellow Педагошког Факултета — Њујорк.

III. Амбиције младости.

Амбицијозан човек сам ће собом управљати ради својих амбиција (Ф. Г. Хемертон.)

Сретно ли је оно дете, које се може поучити да се може поправити без надражења са слаткишима! Сретан ли је онај човек, који је у

стању да презервише активност без велике амбиције! (М. Еџворт).

Кад би могао тачно описати моје рано де-чаштво, ја бих велику помоћ дао правом схваћању мог живота и рада као одраслог човека. (Фребел).

а. Експеримент.

1.) Статистика студија. Ово се може дати као вежба у писменим саставцима: Шта би волели да будете кад одрастете, кад будете људи (или жене)! Зашто? Ово „зашто“ врло је важно, ради чега нарочиту пажњу обраћам учитељима. И овде треба ђаци да напишу своје име и презиме, спол и доба. Осим тога треба назначити позив или занимање родитеља.

б. Класификација.

1. Позив или занимање родитеља: ратар, занатлија, трговац, надничар, учитељ, лекар, свештеник, званичник и т. д.

2. Позив или занимања која су деци драга: учитељ, поп, лекар, мерник, колар, ковач, кочијаш газда, бозација, „лицидер“, војник, калуђер и т. д.

3.) Разлози тих жеља: новац (што се добро наплаћује), што је лак, што воле, што су му родитељи то, што за тим тежи, филантропија и т. д. Класификација у сваком овом поједином примеру треба да се обазире на спол и године.

в. Педагошка питања.

1.) Да ли се у децијим амбицијама скрива икакав перманентни значај?

2.) Који су мотиви на које треба јако апеловати или које треба да спречимо?

3.) Да ли старија деца имају већу вољу за професионалне позиве него ли млађа деца?

4.) У којој мери позив или занимање родитеља упливише на избор детињи?

5.) Постоје ли какви изопачени социјални погледи у духовима српске деце односно радништва и његових дужности?

6.) Да ли је новац велики мотив у имагинарном одабирању позива?

7.) У којој мери треба проспективан позив да утиче на школски рад?

8.) Да ли и какав однос постоји између детињег избора занимања (или позива) и његове актуалне способности?

IV. Дечје спонтано цртање.

Цртање је детету језик за изражавање својих идеја; а чиста и проста форма за дете образује врло мали модикум у његовом интересовању (Ф. Борк).

Све дотле до год је дете перфектно неактивно створење, оно је без значаја по сврхе психолошког проучавања. Ми му никад не можемо проучити његову субјективну активност. Ми морамо чекати да нам дође са његовим формама експресије. Цртање је један од тих начина у коме дете долази да се сусретне са светом (Ирл Барнес).

а. Експеримент.

Подајте деци оловку и папир. На врху папира нек назначе своје име и презиме (спол) и доба. Сад им једном испричајте или прочитајте им ову причу:

„Кад је Ђорђе Вашингтон био мали дечко, рече му његов стац једног јутра: „Ђорђе, данас је твој рођен-дан. Ја идем данас у варош и кад се вратим донећу ти поклон за твој рођен-дан.“ Отац се врати око подне и даде Ђорђу један пакетић. Он га отвори и у њему нађе малу, лепу, нову сикирицу. Наравно, он је одмах хтео да опроба како сече; тако он оде на дрвљаник и исече неколико комада прућа. Но, њему се прохте да своју сикирицу опроба на чему другом; тако он оде у врт и исече једну вишњу. У онај пар кад је трешња пала отац његов ступи у врт, а Ђорђе се сакри иза неког дрвета. Кад отац виде оборену вишњу одмах стаде и гласно рече: „Не могу ти лагати тата, ја сам то учинио с мојом сикирицом.“ Отац му рече да му је врло тешко што је изгубио своју најбољу воћку, ал' волије да исече и хиљаду воћака, него да једном слаже.“

Кад сте им прочитали ову причу, речите разреду да илуструје, црта причу; напомените им, да могу толико цртежа начинити, колико мисле да је потребно да се искаже прича. Осим тога можете им напоменути, да испод сваке слике напишу шта хоће она да представља. Но, деца се не сме рећи шта да цртају, нити им икакве друге сугестије треба давати. Ово цртање нек траје од прилике 20—30 минута. Сврха ове штудије јесте та, да се види начин на који деца ми-

сле, а не да им се мери њихова техника у вештини цртања.

б. Класификација.

а.) Индивидуални цртежи: 1.) Ђорђе; 2.) Ђорђеов отац; 3.) пакетић; 4.) сикирица; 5.) кућа; 6.) дрвљаник; 7.) вишња (дрво); 8.) врт.

б.) Цртежи акција: 1.) Отац обећаје Ђорђу поклон; 2.) полазак и (долазак) очев; 3. отац даје Ђорђу пакетић (сикирицу); 4.) Ђорђе отвара пакетић; 5.) Ђорђе држи сикирицу; 6.) Ђорђе сече пруће на дрвљанику; 7.) Ђорђе код вишње; 8.) Ђорђе сеће вишњу; 9.) вишња пада; 10.) вишња паде; 11.) Ђорђе се сакрио; 12.) отац виде палу воћку; 13.) Ђорђе тумачи шта се догодило.

в.) Репрезентација људских фигура: 1.) с дочеља; 2.) са профила; 3.) са трага.

г.) Детаљи.

в.) Педагошка питања.

1.) Које сценерије највише дирају имагинацију дечака и девојчица у различитим годинама?

2.) Који се случајеви приче најчешће репродукују?

3.) Да ли девојчице цртају више сценерија него ли дечаки?

4.) Које детаље чине деца?

5.) Које нове комбинације и аранжовања она чине!

6.) Како репрентују људску фигуру?

(Наставиће се.)

О вокалној музици у срп. нар. вероисп. осн. школи.

Педагошка расправа.

За вршачки епархијски учит. збор, који је одржан у В. Гају, израдио: Лаза Терзин, вршачки учитељ.

У кратко речено: Треба предузимати црквене и светске песме.

У избору црквених песама не може бити речи о томе: које су те песме, што утичу на срце, пошто се предпоставља, да црквене песме све од реда имају утецаја

на развијање осећаја побожности. За то баш у избору црквених песама једино треба ићи за тим, да што више одговоримо начелу практичности. Треба наиме, да се учи оно, од чега ће деца имати што веће користи и у свету. Наиме, треба се старати, да их што боље спремимо да својим појачким знањем могу с јачим интересом учествовати у самом богослужењу. Нарочито наше вероисповедне основне школе треба да се старају о лепом појању. Тим начином се најсигурније васпитавају ваљани и одани синови свете православне цркве. Када деца знају и јати, онда ће се и њима самима, а и њиховим родитељима милити да долазе у цркву. Не да се порећи, да наш свет још увек воли лепо појање, па богме, баш озбиљно замера свакој школи и њезину учитељу, који год пренебрегне неговање лепог „пјенија“. Ако вероисповедна основна школа жели да придобије за себе симпатију свог народа, онда ће бодро пазити на то, да у овом погледу учини онолико, колико је то баш одиста потребно*). Нарочито сад није нам на одмет та љубав и пажња нашег народа, када се над главом срп. школа навукли мутни облаци, који хоће да створе у свему ледену атмосферу, у којој ће се затрти национална свест. Стога нам ова љубав и оданост народна спрема својих срп. вероисп. школа, долази као блага топлина мајског сунца, што не да националном индиферентизму да рашири свој убилачки задах, који би да угуши живот и снагу народну. Постављавајући овако на достојну висину важност учења појања, дед да видимо сад, како одговара свему овоме овај наш данашњи наставни план у оном свом делу, који прописује, шта да се учи у основној школи из појања?

Још на самом почетку мора се констатовати, да читаво прописано градиво ни најмање не одговара начелу практичности. Трудићу се да све ово и докажем. По читавом градиву види се, да је то дело оних људи, који су ствар узимали и сувише површно, или баш нису имали смисла за пе-

*) Из досадашег искуства видимо да школа и ако је имала успеха на том пољу, није јој то могло васпитни значај подићи у очима народа. Ур. „Шк. Гл.“

вање. Отуд је читаво то градиво, „као набацано.“

За I. р. нпр. прописани су и прокимени пред апостол. Е, па где је ту начело практичности? Та прокимене увек и свугде поју појци. У том тренутку децја пажња је скренута на онога, к ји „чита“ апостол. Сви га гледају и с интересовањем чекају „како ће га прочитати? Због тога, тек као иза сна тргну се на прокимен и то, ваља да, овда кад је већ скоро и крај прокимену.

Ево доказа, да је читаво градиво набацано без правог разумевања.

За II. р. је прописано и „*Воскресеније твоје*.“ Ма да је то прописано још од 1872. г., ја сам уверен, да то још нико није научно децу из II. разреда. — У наст. осн. се вели, да се уче и оне духовне песмице, које су у слов. буквару означене звездицом и то од 22.—28. стране. Међу тим духовним песмицама налази се и овај прокимен: „Господ просвешченије моје“... Опет ту се налази и ово: Хвалите имја господње. Мислићете, да је то ваљада, цео 134. псалм: а нѐ, него баш само први стих, јер то је заиста врло важно, што деца у II. р. треба да знају, већ само за то, што она и не иду на — јутрење!! Опет на том месту је и Јелици, што треба да се учи у II. разреду. Да не би све ово изгледало, као нека џандрљивост од моје стране, споменућу да је Јелици у наст. осн. изрично написано за III. разред. Е, па шта је сад? Ништа; та, да није тај читав посао такав, онда се не би могло рећи за њ, да је површна работа.

За III. р. прописано је *велико слава, благослови душе*... Па онда и молбанско Господи помилуј, јер то молбанско Г. п. требаће сваке године, можда, по једаред!! — Мора бити да се много рачунало на оно педагошко начело: „да настава треба да је одмерена према душевном развоју деце, кад је за III. р. прописано и *Воскресеније твоје*...“ Од тропара нема више него управо „туце“; осим тога ту је још и *ускршњи ипак*!! Свему овоме не треба никаква коментара. Само једно је чудо, што је све ово могло остати до данас као нешто, што чини учитеља одговорним, ако

се не држи свега тога, што је овде прописано —

Површност читаве ове работе кулминира онде, где се градиво за IV. V. и VI. р. прописује онако „укупно“. Све је ту уједно без тачног прецизирања, шта све спада на који разред? Види се, да је све то олако рађено, да се исто тако олако и извршује. *Има вам ту прописано и катавасија*, од којих се „нарочито истичу“ *ускршња, божићња и благовештенска*. Скромне жељице!!

Кад би се све ово, како год, могло свршити, што се од нас иште, то би таман било доста, да нам ђаци поју за певницом!!

Кад човек погледа овај огромни материјал, *мислио би*, да нам је постављено бар 5—6 часова недељно, само на појање. Међу тим за сав тај материјал стављено нам је на расположење тек само 3 — *иолучаса*!! Остављамо свакоме од п. н. чланова сл. збора, нека пресуђује о могућности овако „скромних жеља“!

А место тога, слободан сам изнети сл. збору један други план о градиву из појања, а што би се могло свршити у основним школама. Овај исти план је усвојио већ вршачки месни уч. збор у једној од својих овогодишњих седница. Читаво градиво из појања овако је расподељено:

I. р. би имао да сврши: Амин, Господи помилуј 1 пут и 3 пут, тебје и подај Господи, И духови... Слава тјебе... И со духом... Имами ко... Милост мира... И всјех... О имени... Оче благослови... Тропар: божићни и цветни.

II. р. би имао: Оца и сина... Достојно и праведно... Тебе појем... Свјат... Једин свјат... Буди имја... Благословен градиј... Упованије... Тропар богојављењски и мало Хр. воскрессе.

III. р. Велико Господи помилуј, Тебје Господи и Амин. Алилуја после апост. Свјати боже (за апостол) Видјехом... Амин да испољатеја... Спаси Христе... Слава јединородни и добро да утврди цело литургијско појање. Јектенија на опелу и Господ водарисја, Господи пом. (3 пут.) пред јеванђељем, духовски тропар.

IV. р. Слава, благослови душе... Богати... Достојно јест... Јелици... Кресту

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

твојему... Тјело Христово... Да исправит сја (за преџеосв.) Радујсја невјесто... Алилуја... Слава долготерпјенију... Благословљу... тропар спасовски, храмовски.

V. и VI. Возбраној... Херувика... Причасно... Ускршњи ирмос... Христос восресе (велико). Воскресеније... Тропари св. Димитрија... Ваведенски... св. Николе, св. Стевана... св. Јована... св. Саве... Сретење... Благовести... св. Ђорђа... кондак: Божићни... и Ускршњи... Духовне песме: св. Николе... св. Саве...

Као што се види ово је много реалнији план, који се олако да и „оваплотити“, а не би тек само брилирао по наставним плановима. —

Избор светских песама, колико је обилат, толико је многостручан. С тога је модерна педагогија и поставила извесна начела, којих се ваља држати, бирајући песме за осн. школу. Та начела се постављају с два различита становишта, наиме: с обзиром на мелодију и с обзиром на текст песама.

Што се тиче избора мелодија, ту се треба држати онога да нам школа и у том погледу буде права народна, за то, у првом реду, треба неговати народне песме ил песме, које су сложене на основу народних мотива.

Да се народне песме због своје лепоте одиста могу унети у школу, о том је искључена свака сумња. Та „нар. песма је бесмртност лиричка“ — вели Маркс. Но и осим тога, нар. песму баш треба учити у школи, јер народна песма је најприступачнија децјој аперцепцији, пошто деца, живећи у атмосфери нар. мелодија, такорећи удишу у себе мотиве народних песама. Ако се у школи употребљавају нар. песме или по нар. мотивима сложене песме, само онда ће песма вршити свој прави утецај и изван шк. живота. Не треба сметнути с ума, да је прави успех само онда постигнут, ако се чује, да деца и на улици певају оне песме, *што су их у школи научила!!* Све дотле, док деца ове шк. песмице певају само онда, кад им ми то кажемо — заповедимо, све дотле певање узалуд заузима место у распореду и грдна је штета за оно време и труд, што се улаже око учења песама.

За то, много се треба чувати тога, да у школу не уносимо оне песме, које су компоновали музичари сумњивог гласа и вредности, т. зв. „музички полетарци.“ Треба се сећати онога, да је „за децу доста добро тек оно, што је најбоље!!“ Вара се сваки, који мисли, да је за децу лако компоновати. То је тако исто тежак посао, као и добро нешто написати за децу.

Од уметничких песама треба унети у осн. школу само оне, које су продрле у народ. Тако исто треба певати и родољубиве песме.

(Наставиће се.)

Школа и Настава.

Србија. У буџету од 1907. године Министарство просвете имало је на плате учитеља и отварање нових основ. школа 3,257.080 дин. на додатке и награде учитеља 5.000 дин., на попутнине школ. надзорницима 26.720 дин., и на послугу и издржавање школе у М. П. 784 динара; свега дакле 3,289.584 дин. А у буџет за ову годину Министарство је унело:

1. На плате учитеља и отварање нових основ. школа 3,548.144-65 динара;
2. На додатке и награде учитељима 5000 динара;
3. На попутнине надзорницима 46,000 дин.;
4. На послугу и издржавање школе у М. П. 884 динара.

Свега 3,600.028-65 динара.

Дакле, само на плате учитељима и отварање нових школа унето је за ову годину више по за прошлу 281.064.65 динара. Разуме се да се сав овај вишак неће издати на отварање нових школа и постављање нових учитеља, јер се већи део мора издати на периодске учитељске повишице; али ипак остаје знатан део на увећање броја основ. школа, одељења и учитеља, што ће несумњиво бити један просветни напредак.

Но овоме буџету на народне школе, како за ову тако и за прошлу годину, лист „Учитель“ замера што је на додатке и награђивање учитеља стављена врло мала сума — од 5000 динара. Кад се зна да је пређашњих година на додатке и награђивање учитеља стављана већа, много већа сума, онда не може да пађе раз-

лога: зашто је она за толико много умањена, те је Министарство готово доведено у немогућност да награђује учитеље-ице у неподељеним забаченим и удаљеним школама, па су стога многе оваке школе и данас без учитеља, или их по неке имају и такве каквих боље да нема.

Учитељство.

Конгрес словенског учитељства у Прагу.

Конгреска комисија живо ради на спремама за конгрес. О раду своје издаје извештај у краћим размацима времена. Ових дана добили смо извештаје конгреске комисије уз молбу да их донесемо у „Школ. Гласнику,“ а сад ћемо саопштити неке појединости које посетиоци конгреса треба да знају.

Председништво магистратског већа у Прагу, примило се протектората конгресу учитељском, који ће се одржати у Прагу од 9—14. августа о. г.

На конгрес су позване све организације словенског учитељства у опште. Уз то појединци из учитељства, који су комисији конгреса познати. Делегати средишњег удружења чешких учитељских заједница Скала и Шустер, још су прошлог школског одмора уговорили суделовање на конгресу српског, хрватског и словеначког учитељства, на збору бечком новембра прошле године, обећало је руско и пољско учитељство да ће доћи на конгрес. Тако ће тај конгрес бити заиста састанком свега словенског учитељства.

Конгреску легитимацију ће добити сваки учасник за 2 К, који ће се принос употребити за покриће знатних издатака конгреских. Легитимација ће као ручна књига, осим потпуног подробног програма конгреског, дати свакоме потребне информације о предметима, који ће за време конгреса бити на дневном реду. Они који имају легитимацију имаће знатних погодности при излетима, снижене цене при свечаним представама у позоришту, на изложби, у разним музејима и т. д. Те погодности имаће и чланови породице који иду уз дотичног учитеља. Конгреска канцеларија пре конгреса налази се у просторијама Средишњег удружења чешких учитеља у палати банке „Прага“ у Фердинандовој улици бр. 9-1. (III. patro [спрат]), за време конгреса биће осим тога канцеларија и на Жофину.

Суделовање на појединим излетима мора се напред јавити, да би се за времена учиниле потребне спремне.

Од свију организација тражи се, да се за времена јаве конгреској комисији. Сви чланови који се на време јаве добиће потребне обавештаје.

„Всеросиски сојуз учитељ и дјелатељ у народном образованију“ у Петрограду, пријавио је да шиље два своја изасланика на конгрес у Праг.

*

Срби учитељи на конгресу у Прагу. Наша браћа учитељи из Србије, мисле по овом распореду ићи на словенски учитељски конгрес у Праг:

17. Јула, пут из Београда у Карловце, посета Фрушкогорских манастира и повратак у Карловце на преноћиште.

18. јула пут у Нови Сад, бављење и преноћиште у Н. Саду.

19. јула пут у Сомбор, бављење и преноћиште.

20. јула пут у Суботицу, бављење и преноћиште.

21. јула пут у Пешту.

22. јула бављење и преноћиште у Пешти.

23. јула пут у Беч.

24. 25. 26. јула бављење у Бечу.

27. јула пут у Праг.

28. 29. 30. 31. јула. и 1. авг. бављење у Прагу.

2. августа повратак из Прага у Беч и преноћиште у Бечу.

3. августа пут из Беча у Пешту и преноћиште у Пешти.

4. августа пут из Пеште у Београд

Вожња жељезницом (II кл. брзи воз) стаје за цео овај пут, за одлазак и повратак, око 120 дин. Дневни трошкови изнеће од прилике по 8—10 дин. дневно. Према овоме ово путовање стаће од прилике око 250—300 динара укупно за свакога појединца.

*

Стављајући све ово до знања браћи учитељима и учитељицама у Митрополији, јављамо: да ћемо сваког који жели бити на конгресу радо пријавити комисији конгреса у Праг. Пријаве те примаће уредништво „Школ. Гласника“ до Петрова дне о. г.

Немачка. Учитељско удружење одржало је овогодишњу главну скупштину у Дортмунду 7. 8. 9 и 10. јуна о. г. Програм скупштинског рада је веома богат и разноврстан. У данима за које је главна скупштина заказана, одржало се у исто доба више разних учитељских скупова. Састали се заступници вестфалског учитељског удружења. Одржала се главна скупштина удружених комисија за оцену списа за децу. Имали су састанке изасланици статистичке комисије. Исто тако удружење за филозофску педагогију; главна скупштина нем. учит. удружења за природне науке; скупштина немачких учитеља ван домовине; састанак изасланика немачког песталоцијевог удружења; састанак изасланика школско-хигијенских удружења; седница савета за школске изложбе; седница вестфалског удружења органиста; скупштина учитеља стенографа; скупштина изасланика немачких учитељских певачких друштава. Још је било више предавања: Основи наставе у писању по физиолошкој методи; значај садашњег стања и методе по којој иде школски политички живот. А све то зачињено је са више лених концерата и других забава. — Немцима, дакле, никад није много рада, а ми се уморимо како одржимо неколико зборских седница и одмах тражимо да не буде толико много седница. Међутим се тако ретко као у нас, нигде и не држе седнице, јер што се чешће учитељи састају и расправљају о стручним школским и својим сталешким питањима, све се боље унапређује сам предмет о којем се расправља, и јача све већма положај и углед учитељства, а тиме је и учитељство будније и одлучније у раду.

Из школске самоуправе.

Школска Уредба. Недавно смо читали распоред рада, који би се имао обавити на идућем нашем народном црквеном сабору. О Школској Уредби нема ни спомена. Ако је она тако добра да о њој не треба више ни речи говорити, зашто се онда годинама писало, да она не одговара дух времена и потребама основне наставе. Ако ти њени недостатци заиста постоје, зашто се преко ње прелази сад брзотекла. Тако држање ми учитељи, не можемо прихватити. Наше је мишљење, да у данашњој Школској Уредби има доста добрих одређења, која би корисно могла

послужити настави и просвети народној, а што та одређења нису извођена, носе на себи одговорност они, који од времена на време долазе на те позиције, са којих треба да даду живота тим одређењима. Али у данашњој Школској Уредби има и несувремених појмова, које би требало изменити. Но наши званични носиоци просветног напретка, нису ни пређашњих времена ишли за тим, па не видимо ни сад да иду за тим, да недостатке у Школској Уредби поправљају. Или да бар и оне добре мисли у Уредби остваре.

Обилажење рада на Школ. Уредби у Сабору, могли би само тако разумети, да је већ до сад предузимано у Школ. Савету наредбеним путем што на поправљању њеном.

Може бити истина, да је ћутање злато. Али ћутањем се неће избећи Дамоклов мач. Напротив стварним сређеним радом, стварале би се по српску школу таке прилике, да би у њима било више отпорне снаге за евентуалне опасности.

— § —

Практичне обраде.

Година и годишња доба.

— Адам Пејић — Сарајев.

Прва лекција.

А. Преглед рада.

α.) Наставна средства.

Слика ноћног неба почетком сваког годишњег доба, свећа, наравца, по зидовима много слика, дугуљаста посуда с водом, једна већа и једна мања кугла.

β.) Наставно градиво.

а.) Док се земља окреће око осовине од запада према истоку, обилази и око сунца.

б.) Земља обиће око сунца за годину дана.

в.) Земља обилази око сунца у дугуљастом кругу — еклиптици.

Б. Методички поступак.

І. степен. — Шта је северна, а шта јужна земљописна ширина? — Шта је источна, а шта западна земљописна дужина? — Како још рачунамо земљописну дужину? — Шта је степенска мрежа? — Зашто се зове мрежа? — А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

зашто се зове степенска мрежа? — Чему нам је степенска мрежа? — Имали степенска мрежа око земље, као око глоба? —

Шта знамо о облику земље? Знамо, да је округла и на два краја пљосната. — Шта знамо о окретању земље? — Знамо да се окреће око осовине од запада на исток. Има ли земља још коју врсту окретања оном око осовине?

Навјештај. — Осим тога, што се земља окреће око осовине, обилази она око сунца. Данаас ћу вас о томе поучити.

II. степен. — а) 1. Опажање. — Колико смо пута узастопце опажали ноћно небо? — Седам пута. Када то? — Од 25. — 28. јуна. — Где смо опажали? У школској баншти. — Шта смо опазили на звездама за то седам дана? — Опазили смо да се на истоку уздижу, а према запад спуштају. — Какве су то звезде? — Екскретнице. — Шта закључујемо из тога, што се екскретнице привидно помичу од истока на запад? — Закључујемо да се земља помиче од запада на исток. — Понови — Н! — Јесте ли видели слику ноћног неба 21. јуна? — Ево те слике; разгледајте је? — Је ли се догодила каква промена у положају звезда за 7 дана нашега опажања? — Јест. — Тако; за 7 дана догоди се нека мала промена; а кад смо још опажали ноћно небо? — 23. септембра. — Шта смо опазили? — Опазили смо већу промену; оне звезде, што су биле 21. јуна на истоку, биле су 23. септембра на западу. — А што смо опазили на истоку? — Нове звезде. — Шта се догодило са оним звездама, што су биле на западу 21. јуна? — Зашле су за хоризонт и сада се не виде. — Шта смо онда рекли за земљу? — Рекли смо да се подобро помакла на исток. — Ево слике ноћног неба 23. септембра, па је разгледајте! — Успоредимо те две слике. Покажи источне звезде 21. јуна! — Сад покажи те звезде на овој другој слици! — Где се налазе? — На западу. — Тако је. Којим смјером дакле путују звезде? — Од истока на запад. — Шта нам доказује путовање звезда екскретница од истока на запад? — Доказује нам да земља путује од запада на исток. — Кад смо још опажали ноћно небо? — 21. децембра. — Шта смо опазили? — Опазили смо на западу оне звезде, што су 23. септембра биле на истоку. — А шта смо опазили на истоку? — Нове звезде. — А где су оне, што су биле на западу? — За хоризонтом. — Дено. Ево слике

ноћног неба 21. децембра! Де покажи које су се звезде помакле на запад, а које су нове! — Испоредимо сада слике ноћног неба 21. јуна и 21. децембра! — Шта опажамо на звездама? — Опажамо велику промену. На овој су другој слици сасвим друге звезде. — Шта закључујемо из тога, што видимо сасвим друге звезде на небеском своду? — Закључујемо, да се земља помакла далеко од тих звезда, те смо их изгубили из вида. — Кад смо још опажали ноћно небо? — 21. марта. — (Исти поступак као и 21. децембра.) Кад смо још опажали? — 21. јуна. — Шта смо тада опазили? — Опазили смо све оне звезде, што смо их видели пре годину дана. — Шта из тога закључујемо? — Закључујемо да је земља након пута од године дана дошла опет на своје место. — Врло добро. После колико дакле времена видимо исте звезде на небеском своду? — После годину дана. — Да, земља треба годину дана да се поврати на место свога полазишта. Понови? —

2. Показивање свећом, наранџом и сликама.

Колико је зидова (стена) у овој соби? — У које смо оно дане опажали ноћно небо? — 21. јуна, 23. септембра, 21. децембра и 21. марта. — Забележи на сваки зид по један датум, али редом, којим смо опазили! — Шта ћемо сад?... Сад ћемо поставити овај сто напред собе, поставићемо на њ свећу (сунце), а десно од ње наранџу (земљу)... Тако, сад смо готови. Шта видите по зидовима? — Различите слике. — Те слике нам приказују звезде на небеском своду. Ево их и на стропу, а ево ти ове три, па их положи тамо поду, нека их и доле!... Сад ћу забести ову иглу у наранџу и то на екватору, а главица игле нека нам приказује гледаоца на земљи... Још нам нешто треба. Треба нам на плочи стола нацртати дугуљасту кружницу око свијеће. Који ће? — Хајде — Н! — Постави сада ову наранџу на ту кружницу до онога зида, на ком је написано 21. јуна. — Окрену наранџу тако, да нам гледа кад има пола ноћи! — Шта види сада гледалац? — Које слике види? — Оне, што су на предњем зиду. — Шта му приказује тај зид? — Небески свод и на њему звијезде 21. јуна. — Види ли он још коју слику, осим што су на предњем зиду? — Види само некоје на источном западном зиду — Докле му дакле сеже хори-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

зонт! — Којим се оно смером земља окреће око осовине? — Окрећи наранцу око осовине у томе смеру, а при томе је и помичи по тој дугуљастој кружници и кад дођеш пред датум 23. септембра, онда стани! Хајде! — Стој. — Које је доба дана нашем гледаоцу? — Пола ноћи. Шта он види сада на зиду? Нове слике. — А види ли коју од пређашњих слика? — Види само некоје и те су на западу. — Где су му биле те слике прије? — На истоку. — А где су оне, што су биле пре на западу? — За хоризонтом. — Како су могле заћи за хоризонт, кад су обешене о зиду и приказују нам звезде некретнице? — Тако, јер се наранца (земља) помакла амо на исток. — Право! — (Исти поступак 21. децембра и 21. марта.) Помичи даље наранцу и кад дођеш спрема датума 21. јуна, онда стани. — Шта сад види наш гледалац? — Види оне исте звезде, што их је видио у почетку. — Шта смо мало пре урадили? — Путовали смо наранцом око свеће од запада на исток. Шта смо тим приказали? — Земљин пут око сунца.

Претрес. — Којим се смером земља креће око осовине? — Чини ли земља још које окретање око осовине? — Којим смером обилази земља око сунца? — Чиме смо доказали да земља обилази око сунца? — По чему судимо да земља обилази око сунца смером од запада према истоку? —

б) Шта смо до сад дознали за окретање земље? — Дознали смо да се окреће око осовине и да обилази око сунца — Шта смо опазили на звездама од 21—28. јуна? — Опазили смо малу промену у положају звезда за то 7 дана. — А шта смо опазили после 3 месеца? — Већу промену у положају звезда. — А после шест месеци? — Посвемашњу промену, јер смо видели сасвим нове звезде на небеском своду. — А шта смо опазили после 12 месеци? — После 12 месеци изненадили смо се; видели смо исте звезде на небеском своду. — Шта из тога разабрамо? — Разабрамо да је земља за 12 месеци, за годину дана обишла око земље. — Да то утврдимо. Кад би за тај земљин пут око сунца требало, рецимо, шест месеци; шта бисмо опазили на небеском своду после шест месеци? — Исте звезде. — А опазимо ли исте звезде после шест месеци? — Него? — После 12 месеци, после године дана. — Шта закључујемо из тога? — Шта је дакле година? — Година

је оно време, које треба земља да се врати на исто место, где је била обишавши земљу. — Понови — Н! — Још — Н! —

(Наставиће се.)

Срески учитељски зборови.

Седница темишварског среског учитељског збора — Редовну, пролетњу седницу одржао је овај збор 15. (28. маја) о. г. у Малом Бечкереку. —

Збор је био добро посећен, како од стране чланова тако и од стране гостију. —

У 9. часова пре подне одржано је призивање св. духа у мало бечкеречкој цркви, које је одслужио г. С. Костић, адм. парохије. —

Затим су учитељи-це отишли из цркве у школу, где је г. Љ. Лотић, прив. епарх. школ. референт, поздравио збор и отворио седницу. У поздравном говору своје рекао је, да стање нашег народа ваља поправљати у свим правцима. Учитељство вршећи своју дужност у школи, не сме заборавити, — нарочито сад — и на дужност према старијим, према друштву, радећи у корист ових интензивно на интелектуалном и материјалном напредку. Уверен је да смо сви прожети свешћу о тој дужности нашој, те се нада да ћемо орно-вољно прионути, да нашем народу у том правцу помогнемо. —

Пошто је оверен записник од прошле седнице, прешло се на дневни ред.

1.) Практична радња са децом за забавиште предаје гђца Софија Јовановић, забавиља из Чакова. — За лекцију узела је: разговор о мачки. Предавање је отпочела посматрањем целине, па је онда прешла на опис делова, на спољашњи изглед, затим чиме се храни и напослетку какву корист имамо од ње? Критика је ово предавање оценила с врло добрим. —

2.) Лекција из мађарског језика у I. разреду. Практично ради г. Радивој Петровић, учитељ из Чакова. За лекцију је узео: Први разговор на почетку школ. године, по директном начину. Предавач је вешто знао пробудити интерес, не само код деце, него и код старијих. — Наставно градиво одговарало је дечијем узрасту. Тон и крети су били без замерке. Критика је и ово предавање с врлодобрим оценила.

3.) Лекција из Земљописа у III. разреду. Практично ради г. Душан Матић, учитељ из

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Рудне. — За лекцију је узео: упознавање четири стране света. Утврдио је појам о четири стране света на школ. зидовима, па онда цртежом на табли и напослетку на мапи. Критика је изрекла, да је предавач врло добро предавао.

4.) Упознавање деце са једним писменом. Практично ради гђца Катница Радосављевић, учитељица. — Радњу је отпочела са растварањем речи на слоге и гласове и спајањем ових у речи. Потом је упознала децу са писменом „р“. Радњу је извела врло добро, што јој је критика признала. —

5.) Школска администрација у вези са новим школским законом, реферира Вл. Торђански, учитељ из Мехале. Ово је била једна подужа расправа, из које износим главније мисли. Известилац је прво изнео, шта је то школска администрација, па је онда сранио данашњи административни посао са послом у старој нар. школи, наводећи, да се пре један, а до ланске четир, а од ове године, од како је XXVII. зак. чл. из 1907. г. у живот ступио, морају шест записника водити. Затим је изнео материјал, који би у школ. администрацију спадао и навео како се данас — на супрот строгим одредбама XXVII зак. чл. из 1907 г. — иста олако узима и лабаво отирава.

По известичевом мишљењу овамо би спадало тачно и уредно вођење: 1.) Уписног протокола, 2.) Записник о похађању и успевању ученика, 3.) Дневник о свршеном наставном градиву 4.) Главни записник, 5.) Кратак преглед свршеног наставног градива, 6.) Школске сведоче, 7.) Попис школообвезне деце, 8.) Искази: о остајању деце и о поновном каламљењу, 9.) Статистички подаци за епархијску и митрополијску власт; за држ. школско надзорништво и централно статистично звање у Бпешти, 10.), Школски инвентар и хроника, 11.) Школска споменица и читуља, 12.) Инспекциони дневник, 13.) Бележница о наплати учитељске дотације т. зв. буквар, 14. Уручбени записник, 15.) Индекс 16.) Поштанска књига*).

*) Па да шта ће водити школски управитељи, кад ће учитељ водити читав биро?

Држимо да учитељ има много кориснија посла, него да боде очи по разним излишним протоколима. Учитељи бар не би требало да падају у такве погрешке и сами себи товари на врат послове без стварне вредности. Више ће им користити, ако то време употребе на читање какве добре методике или на скицирање каквог практичног рада.

Ур. „Шк. Гласн.“

На основу искуства, које је стекао као бивши испитни повереник, тврди, да у вођењу тих записника, нема ни у двама школама једнообразности. Износи, које би рубрик: из гореспомнутих записника као излишне требало изоставити, а које отворити. Нарочито тражи, да се „знаци за оправдане и неоправдане изостанке“ и „класификација из наука и владања“ у свима школама једнообразно воде.

На основу конкретних случајева, износи незгодан положај српског учитељства, у које је ово дошло, поводом извршења новог школ. закона, а ван своје кривице.

Известилац овде мисли на дневник о свршеном наст. градиву. — Школски Савет, наредио је, да се овај дневник у будуће има водити по досадањем шаблону и само на српском језику а држ. школ. надзорници, с позивом на 33 и 42. §. XXVII. зак. чл. из 1907. г. за тевају, да се према пронасу министарском за држ. школе, води и на мађарском језику, те при инспекцији опомињу учитеље на тешке последице.

Износи, како у новије доба стижу од претпостављених власти наредбе, позиви и др. на адресу: „Српско учитељско звање.“ На основу 1. §. XXVII. зак. чл. из 1907 г. који вероисповедног учитеља признаје за јавног чиновника, захтева, да се у сваком месту креира „српско учитељско звање“ и одреди му делокруг.

Тражи да се школ. администрација системше и у сврху тога предлаже:

1.) Да овај збор изрече, да је школ. администрација саставни део учитељског рада у школи;

2.) Да претпостављена власт по саслушању српских учитељских зборових одреди оцене из наука и владања;

3.) Да се умоли вел. Шк. Савет, да протумачи 33 и 42 §. XXVII. зак. чл. из 1907. г. о тисканицама и прецизно изрече, које је тисканице дужно учитељство водити само на српском, које само на мађарском, а које ошет на српско-мађарском језику и да о томе извести вис. Министарство, а ово држ. школ. надзорнике.

4.) Да се умоли вел. Шк. Савет, да изда „Упутство“ за школ. администрацију;

5.) Да се умоли исти, да нареди подручним црквеним ошћинама, да су дужне за учитељско звање набавити екзибит, индексе, поштанску књигу, печат и остали прибор;

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

6.) Да се умоли сл. Е. Ш. Одбор и односно вел. Шк. Савет, да у чисто школским административним стварима кореспондира непосредно са учитељским звањем.

С разлога што је време јако одмакло било, а с обзиром на велику важност овога предмета, који дубоко засеца у школски живот и за кореним реформом тежи, збор је једногласно изјавио, да у нечему усађа поднешене предлоге, на их уступа једном ужем одбору, на проучење стављајући му у дужност, да на њих у првој седници изнесе своје мишљење. —

Вл. Торђанском, известиоцу ове расправе, изјављено је признање и протоколарна захвалност на труду. —

Затим је благајник поднео извештај о стању благајне, који је к знању узет. —

7.) Могући предлози. — Код ове тачке Вл. Торђански, поднео је следећи предлог:

Познато је свима члановима, да је темишварски срески учитељски збор у седници својој од 12/25. окт 1906. г. одржаној у Парцу, први покренуо питање о повишици дневнице, молећи надлежну власт, да се иста са 3. к. подигне на 5 к

На заузимање сл. Е. Ш. Одбора темишварског вел. Школ Савет, подигао је учитељима зборске дневнице са 3. к. на 6. к. За ово хумано решење, да се претпостављеним властима заштитнички изјави благодарност. Овај је предлог једногласно примљен.*) —

Потом је одређено, да се наредна седница одржи у Темишвару-фабрици и одмах је за исту утврђен дневни ред.

После тога је седница затворена.

*) Држимо да не би била велика штета, да и није примљен. То нас све и квари, што износимо и усађамо и такве предлоге, који обичној дужности појединца или појединих кругова, декламују славоноје. Дабогме да такав предлагач у сувишној лојалности према власти, доводи у непријатан положај оне чланове, који не мисле тако као он, али у недостатку енергије морају да оћуте и приме и такве предлоге, који би хтели да су неки израз учитивости, а у ствари и код обичног слободоумнијег света тумаче се као подилажење дотичајој власти. Ур. „Шк. Гласн.“

Извештај о стању школа у епархији темишварској.

за год. 1904—1905.

Извештај о стању школа у епархији у 1905 6.-ој школској години:

Оно што је стална сметња, да се извештаји ови не могу на време да израде, на име, неуредно поднашање и нетачно испуњавање исказа није ни ове године изостало. Такође и подаци нису код свију опћина сви потпуно поуздани, ма да су многи искази враћани школ. одборима на исправак. Но, напokon, морамо се задовољити са таким подацима, какве на расположењу имамо, док се и код нас једном не буду могли потпуно тачни подаци добивати.

1. Број душа. Већ први податак о броју српских душа у темишварској епархији како је непоуздан! У 1903/4.-ој шк. год. искази су истакли број душа на 149.570, у 1904/5.-ој шк. год. опет само на 149.146. И ако узмемо у обзир расељавање народно у Америку и друге крајеве, ипак и онда не може таквих знатних промена бити у броју душа у три године. И да смо исказе још толико пута слали на исправак, ипак би подаци били непоуздани. Док наше народно статистичко звање не проради, тешко ћемо имати вернијих података.

2. Број школообавезне деце. Од 3—6 године 4767 м. 4507 ж. свега 9274. Од 6—12 година 8716 м. 8331 ж. свега 17047. Од 12 до 15 година 3241 м. 3125 ж. свега 6366. Од 6 до 15 година 11.959 м. 11.576 ж. свега 23532.

3. Колико је деце опроштено од школе. Опроштено од свакидашње школе: због душевних болести 81. м. 87 ж. због похађања туђе школе 393 м. 274 ж. због превелике удаљености 167 м. 163 ж.; због тескобе у школ. дворници 49 м. 128 ж. (у самом Башахиду 44 м. 120 ж., но и ту ће бити помоћи, јер је тамо сад још једна школа отворена); због заната и трговине 8 м. 5 ж.

Опроштено од пофторне школе: због заната и трговине 299 м. 152 ж.; због похађања виших школа 142 м. 104 ж.; због болести и удаљености 120 м. 121 ж.

4. Колико је деце било обвезно на похађање школе. На похађање свакидашње школе било је обвезно 7254 м. 7614 ж. свега 15.636 деце; на похађање пофторне школе пак било је обвезно 2681 м. 2725 ж. свега 5406.

5. *Како су деца похађала школу.* Похађало је свакидашњу школу више од 8 месеца и то: I. разр. 2322 м. 2027 ж.; II. разр. 1796 м. 1449 ж.; III. разр. 1373 м. 1009 ж.; IV. разр. 859 м. 632 ж. V. разр. 352 м. 190 ж. VI. разр. 51 м. 32 ж.; свега 6754 м. 5346 м. и ж. укупно 12.000 деце.

Мање од 8 месеца похађало је школу 2175 м. и ж. деце.

Касно се уписало свега 2058.

Потпуно без наставе остало 20.9 деце, обавезне иначе на похађање свакидашње и пофторне школе.

6. *Број иноверне и назаренске деце.* Иноверне деце је било у српским школама 19-оро а назаренске 85-оро. Број назаренске деце, претпостављајући, да она у једнаком проценту посећују наше школе у последње четир године даје нам врло поучно искуство, како ова секта, на радост нашу све већма спада. Највећим делом наше земљорадничке задруге са својим здравим и препородним економским и хришћанским правцем а у многоне и само напредно време лечи све већма ову болесну појаву у нашем народу. У 1902/3 шк. год. било је назаренске деце у нашим школама 180-оро; у 1903 4. школ. год. 173-оје; у 1904/5. шк. год. 180-оро а у 1905 6. шк. год. само 85-оро а кроз даље четир године дај Боже, да их сасвим нестане а да се врате своје стаблу: православлу.

7. *Како су деца похађала пофторну школу.* Полазило је I. разр. свега 1434-оро, II. р. 1132-оје III. разр. 829-оро, заједно 3395-оро деце.

И поред присиљавања од стране Епарх. Школског одбора велик број деце не иде у редовну а такође ни у пофторну школу. Узроци су они, које сам већ у пређашњим извештајима наглашавао: сиротиња и немар и слаба просветна свест у родитеља, а велики број наше деце станује по салашевима, где нема школе, па и то је један узрок, да у темишварској епархији има много деце, која школе не похађају. Док у бачкој епархији има на салашевима много школа, у темишварској епархији нема ни једне једине салашке школе.

8. *Мере против немарних родитеља.* Пријављено је свега 1133 пута због неуредног пиљања деце у школу. У тим пријавама пријављено је свега 9.036 имена. Од глобарине ушло је по 1 К. 476 круна. Са 2 Кр. оглобљено је у 50

случајева, са 3 круне у 1.-ом, са 4 Кр. у 5 и са 8 Кр. у два случаја.

Оправданих изостајања било је: мушки 77613. ж. 89. 365. Неоправданих м. 91.790. ж. 100.583.

Последња два броја казују нам веома много. Колико је наставе, колико васпитања пропуштено за то време! И колико се морају јадни учитељи да боре и муче, да надокнаде то пропуштено време! Те муке тек се онда могу схватити, кад се узме, да су наше школе ваљда на целом свету највећма преоптерећене, јер док се на пр. у државним угарским школама сва настава врши не једном језику, дотле се у српским нар. школама предаје мађ. језик 5 часова седмично, па уз то учитељ предаје и науку о вери и словенски језик, што такође државни учитељи немају И сад, после неуредног полагања школе и неуредног куповања школских књига и других сметњи од родитељског дома, откуда може бити онако потпуног успеха, као што би без тих сметњи било.

(Наставиће се.)

Листак.

Из учитељских писама.

Наш учитељски друг Н. није добио 8. број „Школског Гласника.“ Јавио је то картом једном и другом (прву нисмо добили) и ми смо му послали 8. број још једном. Одмах сутра дан разаслат је и 9. број и он је добио пре 9. број, него онај 8. те нам пише:

Славно Уредништво!

Данас ми дође 9. број „Школ. Гласника“, а 8. број и против молбе моје, не добих. Славно Уредништво може бити да не верује да тај број нисам примио? Може бити потребно је да се закупнем да га нисам примио?

О, да Славно Уредништво зна са каквим нетрпљењем чекам сваки број, издавало би „Школ. Гласник“ бар по једанпут недељно а и ја бих ма и 24 К плаћао за њ' у том случају; та видим да ном је потребан! Па бар да га двапут месечно уредно примим. Молим да се славно Уредништво поетара! Молим. 8. број!

С поштовањем

Н. Н.

На то је уредништво послало поново 8. број и писало карту.

Мало за тим пошто је тај наш друг добио онај прво рекламирани 8. број, пише нам ово:

Славно Уредништво!

Пренаглих. Пошто примих 9. број „Гласника“ без осмога броја, одмах написах дописницу, а требао сам још мало причекати, јер сутра дан ми дође 8. број. Дакле све бројеве примио сам! Хвала!

С поштовањем
Н Н.

Ми завршујемо ову преписку овим:
Драги колега!

Због вашег нестрпљења потрошили смо бадава: Ви 10 фил. а ми 7 фил. не рачунајући број и остало. То је свега 17 фил. Ми нисмо Кир Јашиног духа да плачемо за сваком потуром, али замислите колико таквих бадава избачених потура оде у неповрат. Не прође можда дан, да сваки од нас не избаци по 5—10 па и 20 потура на сличне излишности. Кад би само по 5 потура дневно рачунали на једнога, било би то месечно 1 К 50 фил. а годишње 18 К. Кад би сваки од нас жртвовао само полак од оних дневно бадава избачених 4—5 потура, могли би не само одржати овакав један свој учитељски и школски лист као што је „Школски Гласник“, него га тако унапредити да нам свима осветла образ и пред страним светом. Запитајте згодном приликом другове у својој околини, да Вам приближно означе, колико дневно излишно избацили таквих 3, 4—5 потура и запитајте их јесу ли послали претплату на „Школски Гласник“, па сравните онда то двоје и окретите га згодним именом.

Време би било да мало и о оваким ствари ма мислимо.

Уред. „Шк. Гласника“

БЕЛЕШКЕ.

Госп. др. Паја Радосављевић стипендиста њујоршког универзитета, положио је недавно докторат педагогије на њујоршком универзитету и примио се на том универзитету за доцента експерименталне педагогије и првог асистенства у психолошко-педагошком лабораторијуму. Радњу за докторат педагогије штампаће му сам универзитет. Срдачно честитамо госп. Радосављевићу на тако сјајном успеху и тако високом одликовању. Али и ако се искрено и братски радујемо таком напредовању госп. Радосављевића, не можемо прећутати, да нам је јако жао, што својом богатом педагошком спремом неће у

првој линији послужити Српству. Дужност би била наших овостраних и оних у Србији просветних чинилаца, да тако одлично спремног школског радника позову и достојно награде, да међу српске просветне раднике унесе и посеје своје знање и науку. Познавајући одушевљење госп. Радосављевића за просветни напредак Српства, држимо да би се он томе позиву радо одазвао.

Читуља. У недељу 25. маја (7. јуна) о. г. сахрањен је у Товаришеву Јован Хаџић тамошњи учитељ. Покојник је рођен у Нов. Саду, свршио је учитељску школу у Сомбору 1893. год. По свршетку учит. школе, био је учитељ у Срп. Арадцу и Куманима, а затим је вазбрану Товаришеву где је 7 година учитељсвао. Неко време био је и перовођа среског учитељског збора. Умро је у 38. години живота, а двоје сирочади остадоше после њега, да се једна удовица његова пати и изводи их на пут. Покојни Хаџић имао је интелигенције и начитаности и могао се развити спремом у много јачој мери, да нису на њега утицале извесне сеоске прилике, које многим нашем млађем учитељу сметају у позиву. Нека му је лака земља и трајан спомен међу нама!

Универзитетски течајеви за учитеље у Моравској. Заједница чешких учитељских удружења у Моравској одржаће седницу својег управног заступства 17. и 18. јула о. г. по н. к. у Кромјерижу. Том приликом приредиће универзитетске течајеве, који ће се одржати од 20. јула до 6. августа о. г. Јужнословенске колеге који преко Моравске пођу на конгрес словенских учитеља у Праг, чинимо пажљивим на те течајеве и позивамо их братски, срдачно, да нам дођу. Ближе обавештаје радо ће дати

М. Хајни, учитељ

Брезова п. Slušovice, Morava.

„Српски учитељски Конвикт у Новом Саду“ примио је у мају т. г. ове прилоге и чланарине: Од српског учитељског збора новосадског школског среза 25 К чланарине. — Од Аркадије Варађанина из Н. Сада 2 К свечарског прилога. — Од Душана Радића професора у Новом Саду 20 К чланарине. — Од Ђорђа Ст. Петровића из Земуне 10 К чланарине. — Од Јована А. Јовановића из Земуне 10 К чланарине. — Од Јоакима Сувајџића из Торонтал-Јожефалве

9 К чланарине. — Прско Т. Костића, надзорника конвикта у име свечарских прилога: Из Ст. Футога од Леонтија Маријанског 1 К. — Из Товаришева од Милорада Борђошког 1 К. — Из Новог Сада, од Катице Максимовићеве 2 К.

Забава у корист школе Каменко Чешљар који је за ову годину привремено у Медини учитељ, приредио је са тамошњом српском школском децом забаву други дан Духова о. г. у корист оправљања школе и учитељског стана. Лепо је од К. Чешљара, да се таким корисним радом бави. Медина је село у Толнаној жупанији, броји свега 290 Срба. Свуд окружени иноверцима, тако да на по дана хода немож наћи Србина брата свога, За издржавање пароха и учитеља плаћа 70% по порезној круни, осим свију других разреза. Како школа и учитељ стан треба да се оправе, то су потребни што обилатији добровољни прилози, јер тамошњи Срби из својих средстава не могу оправити школу и стан. Прилози се шаљу на Ђурђа Шимуновића Медина и. р. Kölesd или на Српску правосл. црквену општину.

Више образовање учитеља у Данској. Год. 1903. основана је у Данској виша учитељска школа, у којој се приређују течајеви за поједине предмете: Цртање, певање, телесно вежбање и једногодишњи течај за стручно педагошко образовање у педагогији, фонетици, данском језику и страним језицима, књижевности, науци о уставу, земљопису, анатомији, хигијени, зоологији, ботаници, астрономији, хемији, математици и економији. Слушаоци бирају предмете по својој вољи, а морају узети најмање два предмета Испити не постоје Год. 1903. било је на том течају 155 учитеља, а осталих течаја 734. Држава је издала на то 60.000 К.

Књижевни оглас.

„Нацрт опће Психологије за учитеље.“

Госп. др. Паја Радосављевић написао је дело под горњим натписом, а изнеће око 13 штампаних табака обичне осмине.

Српска педагошка књижевност је још доста сиромашна. Сад нам се даје прилика да од нашег Србина стручњака, који је у туђини међу многобројним спременим стручњацима, стекао признања и одликовања својој спреми и неуморном раду добијемо дело савремене научне вредности.

Код других народа био би једва дочекан рад таког стручњака, па тако треба и ми многобројним одзивом на његова дела, да покажемо да умемо ценити рад својих синова

Дело ће издати штампарија и књижара „Натопевић“, па да би се приближно могло знати у колико примерака да се штампа, позивамо овим браћу учитеље и сестре учитељице из свију српских крајева, да јаве картом дописницом уредништву „Школ. Гласника“ који желе да им се то дело пошаље кад изађе из штампе Пријаве те примамо до Петрова дне о. г.

Ради равнања напомињемо да ће делу бити цена 3—5 К.

Уредништво „Школ. Гласника“)

Стечај.

За школску годину 1908./9. упражњено је место једног учитеља на нашој српској основној школи, са годишњом платом од 1200 К.

Стан и огрев у нарави.

Дужност је учитеља:

1.) Обучавање младежи у сва четири разреда по одређеном наставном плану; водити ђаке у цркву и сваком богослужењу са школском младежи присуствовати, и за певницом појати, те пероводство општинско водити.

2.) Ако буде музикалан, добиће од овдашњег срп. певач. друштва „Југовића“ за хоровођство награду годишње 240 К.

Од молитеља се тражи слиједеће:

а.) да је Србин православне вере.

б.) да приложи матуралну сведоцбу о свршеној учитељској школи, а који већ служе, ти требају приложити овлашћење Вел. Управ. и Просвјетног Савета за вршење учитељског звања у Босни и Херцеговини.

в.) Сведоцбу о припадности Босне и Херцеговине или о држављанству Аустро-Угарске монархије.

г.) Ако молитељ ступи први пут у службу, дужан је приложити сведоцбу о моралном и грађанском владању, издану од надлежног поглаварства дотичне градске односно сеоске општине.

Задњи рок натјечају јест 20. јула о. г. по ст. кал.

У Бихаћу, 25. маја 1908

Борђо Калаба
Председник.

1—3

*) Молимо уредништва српских и хрватских учитељских листова, да јаве својим читаоцима о овој књижевној новини ма и краћом белешком